

Teatrul de Nord
Satu Mare

TIMON DIN ATENA

de Shakespeare
(secția română)

Activitatea secției române a Teatrului de Nord Satu Mare s-ar fi cuvenit privită dintr-un unghi mai cuprinzător, acela al întregii stagiuni, să zicem, pentru că sub multe aspecte și, în primul rând, sub aspectul programului repertorial, merită un comentariu mai amplu. Nu e însă prea târziu. Stagiunea încă nu s-a încheiat și o revenire se impune. E de reținut și de subliniat răspunderea cu care acest colectiv tinăr, cel mai tinăr din țară, acest colectiv puțin numeros, chiar stingheritor restrins, abordează problema repertoriului: iată, de la începutul stagiunii, întâlnim pe afiș printre alții pe Goethe, Shakespeare, Oskar Wilde, Camil Petrescu. E drept, se joacă *Clavigo*, și nu *Faust*, *Timon din Atena*, și nu *Hamlet*, *Mitică Popescu* și nu *Danton*, dar cine cutează să vadă în această opțiune altceva decât o înțeleaptă prevedere izvorâtă din cunoaș-

terea propriilor forțe și în egală măsură din cunoașterea unui public în plin proces de educare artistică? Destule teatre nu sînt în măsură să se laude cu un program repertorial prea ambițios, pentru a ne sfîi să aducem lauda cuvenită unui teatru care tinde către marele repertoriu, nu neapărat prin asalt pieptiș, ci mai degrabă și mai potrivit puterilor sale, atacînd prin învăluire.

În această lumină, *Timon din Atena*, este o alegere foarte potrivită pentru treapta pe care se găsește acum colectivul sătmărean. Tragedia shakespeareană are o structură mai simplă, un mesaj mai direct, o hotărît mai accesibilă decât toate celelalte — și pentru interpreți și pentru public. Piesa, nereprezentată încă la noi, dar circulată prin publicarea admirabilei traduceri pe care o datorăm lui Leon Levițki și Dan Duțescu, se încadrează ultimei perioade de creație a lui Shakespeare și poartă, apăsător, pecetea reflecțiilor amare și a dezamăgirii, pe care le regăsim în *Poveste de iarnă*, *Cymbeline* sau *Furtuna*. Controversa în jurul integralei paternității a tragediei nu are însemnătate decât în măsura în care ne poate explica unele scăderi ale scriiturii dramatice, simplitatea conflictului, ca și surprinzătoarea sărăcie a caracterelor, reduse chiar și în cazul eroului titular la extrem de sumare date. Dar apartenența la opera lui Shakespeare este neîndoieabilă, dacă avem în vedere vigoarea, forța tragică de amplă dimensiune a monoloagelor lui Timon din partea a doua a lucrării, meditația lui asupra vieții, asupra condiției umane, de adîncă pătrundere, de substanțială și densă poezie.

„*Timon din Atena*“ de Shakespeare, în interpretarea actorilor de la secția română a Teatrului de Nord Satu Mare

Elekes Emma (stinga) în „Electra“ de Euripide, Teatrul de Nord Satu Mare, secția maghiară

Inspirată, după cum stabilesc comentatorii, de Viețile paralele a lui Plutarh, operă atunci tradusă și larg răspândită în Anglia, ea și de Mizantropul lui Lucian din Samosata povestea nobilului atenian păstrează în versiunea lui Shakespeare datele sale de bază: bogatul Timon trăiește la Atena o viață de lux și petreceri, înconjurat de o ceată pestră de lingușitori, fălarnici, profitori. Sărăcit pe nesimțite, Timon e părăsit de toți, părăsește la rindu-i scirbit cetatea și se stabilește într-o văgăună. Găsirea unei comori nu-l clintește din hotărârea lui de a sfîrși singur, departe de oameni, departe de societatea ateniană dezagregată. Simplu — ea orice demonstrație păstrată în limitele sale stricte. Dacă ar fi să nesocotim partea a doua, înălțată prin relief pe care-l dobîndește caracterul lui Timon, piesa ar rămîne la un nivel pur ilustrativ. Dar Timon, în partea a doua, transformă vanitatea lui adine jignită, dezamăgirea, mizantropia, într-o furtunoasă diatribă împotriva corupției, minciunii, cămătăriei, lingușirii, a tuturor tarelor

care măcinau republica ateniană și deopotrivă societatea vremii lui Shakespeare.

Regizorul Mihail Raicu a optat pentru formula reprezentăției aparent improvizate și, în acest scop, a recurs la transferul prologului din Henric al V-lea la reprezentația sa, prilej perfect de punere în situație și, în același timp, admirabilă lecție despre virtuțile teatrului. Mai departe, un cadru fix cărnua, prin adăugirea citorva elemente, îi vine ușor să sugereze dese schimbări ale locului de joc, ca și costumele moderne întregite de asemenea cu detalii stilizate care fac trimiterea la epocă sau la trăsătura dominantă a personajului (scenografia: François Pamfil), sprijină formula regizorală și ajută spectacolului să se dezvolte pe o mazăcă certă, asigurându-i și cursivitatea.

Pe Timon îl joacă Ion Tifor. Actorul distinge net cele două stări ale personajului său și le subliniază și mai net. Nu lipsit de forță dramatică, dar insuficient de sublimat în suferință, pe care o traduce prea cu vehemență exterioară și prea firav clădită pe o adîncă revelație, pe o înțeleaptă înțelegere a lucrurilor, Ion Tifor ar fi avut de câștigat dacă își însușea și punctul de vedere ironic al autorului asupra personajului titular, nu rareori ridicol în credulitatea lui, sau, mai tirziu, în mizantropia lui excesivă. Celelalte numeroase personaje sînt interpretate de aceeași puțini actori în treceri succesive de la un rol la altul, egali în reușita lor și cred că echitabil e să-i înșirui așa cum o face caietul de sală: Violeta Berbiuc, Deda Graur, Petre Băcioiu, Alexandru Bălan, Constantin Dumitra, Ștefan Hagună, Virgil Müller, Romeo Mușeteanu, Constantin Delica, Cornel Frimu și Onuțiu Danciu.

ELECTRA

de Euripide

(secția maghiară)

Mă întreb, cu cîtă îndreptățire mai cerem teatrelor să reprezinte tragediile grece, exprimîndu-ne și anume preferințe, cînd nu s-a pornit încă la o traducere sistematizată și la o prezentare cu adevărat revelatoare a creației acestora. Starea (incontestabilă) de fapt sporește meritul